

Geloven in een betere wereld

David Renkema publiceerde in 2018 het boek 'Geloven in een betere wereld'. De centrale vraag in het boek is wat we kunnen leren van de ervaringen van de opgeheven organisatie Oikos, het oecumenisch instituut kerk en ontwikkelingsamenwerking. Op zaterdag 16 november 2019 zal hij tijdens Thematafelen in de Bosbeskapel een korte presentatie houden. Onderstaand geeft hij een toelichting.

Mondiale verantwoordelijkheid

De kerken waren in de jaren zestig en zeventig vooraanstaande spelers in de vredesbeweging, de derdewereldbeweging en de anti-apartheidsbeweging. Deze rol was mogelijk doordat de kerken deel uitmaken van een wereldwijd netwerk van kerken en christenen. Juist vanwege dat gegeven werden die grote vragen vanuit verschillende perspectieven bekeken, althans op de conferenties van de Katholieke Kerk (Justitia et Pax) en van de Wereldraad van Kerken en het wereldwijde werk van missie, zending en diaconaat. Organisaties zoals Oikos, IKV (Pax), Oikocredit en Kairos, de campagnes tegen kernwapens, apartheid en ook het conciliair proces voor gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping hebben alle hun wortels in die bijna vergeten jaren. Theologen droegen hun steentje bij in de vorm van vredestheologie en bevrijdingstheologie. We kunnen dit alles samenbrengen onder de noemer van mondiale verantwoordelijkheid. Heel de wereld – met alle grote vragen – kwam letterlijk en figuurlijk in beeld. Deze thema's leidden binnen kerk en samenleving meer dan eens tot ongemak, spanningen en conflicten. Toen ik het boek over Oikos schreef, raakte ik opnieuw onder de indruk van de sociale ethiek die gaandeweg ontstond. De

menselijke waardigheid, het gemeenschappelijk goede (bonum commune) en gerechtigheid inspireerden mensen in hun eigen omgeving tot grote daden.

Goed beschouwd werden in de jaren zestig en zeventig de luiken van de Nederlandse kerken geopend. De wereld kwam op alle mogelijke manieren binnen. Iets gechargeerd, het ging in de kerk niet meer uitsluitend over het persoonlijke zielenheil, maar ook over heel de wereld. Maar dat werd in de loop van de tijd als te universeel, te structureel en ook te dwingend ervaren. Nu is het accent verschoven naar die vragen die ons direct en persoonlijk raken en waar we zelf ook onmiddellijk iets aan kunnen doen. Deze verschuiving sluit goed aan bij het gedachtegoed van Oikos. De basisvraag was altijd wat we zelf vanuit onze eigen positie als burger, consument, spaarder of belegger kunnen doen aan die grote wereldwijde problemen. Je kunt niet alles veranderen ('heel de wereld op je schouders nemen'), maar je kunt wel hier en daar 'wat' doen.

Lokaal denken

Dit alles komt nergens beter tot uitdrukking dan in de maaltijd. De ingrediënten en ook de recepten hebben letterlijk en figuurlijk

een globaal karakter. De overvloed van de een staat in schril contrast met de ondervoeding van de ander. De wijze waarop het voedsel wordt voortgebracht is een van de oorzaken van klimaatverstooring en het verlies aan biodiversiteit. Kortom, heel de wereld ligt letterlijk op ons bord en klinkt ook door in de bedde voor het 'dagelijks brood'. Het bereiden en genieten van voedsel zijn ook volop deel van de belevingscultuur, soms bij het decadente af. Maar de maaltijd is ook onderwerp van talloze religieuze en culturele 'spijswetten'. Voor een aantal mensen is het gebruik van dierlijke producten een taboe. En dan hebben we het nog niet eens over allerlei toepassingen van biotechnologie. Het dagelijks brood is bijna een moreel mijnenveld geworden. Maar de toespitsing op die vragen die behapbaar zijn, dus waar we direct wat aan kunnen doen, heeft ook een keerzijde. Ze leidt tot de verwaarlozing van die vragen die we niet direct aan den lijve ervaren en die het karakter van onmogelijke dilemma's hebben. Hoeveel jaren keken we niet weg voor de wereldwijde klimaatverstooring? Hoe kunnen we tegemoetkomen aan al die mensen die niet gehoord en niet gekend worden? Welke instituties kunnen de vrije markt (en de dictaturen) in goede banen leiden? We hebben plekken nodig om dergelijke vragen onder ogen te zien, om het vol te houden, ook zonder klip-en-klare antwoorden. Oikos was een organisatie die mondiaal denken wist te verbinden met 'lokaal handelen'. De liturgie kan zo'n gelegenheid zijn: we zien de nood van de wereld onder ogen, we zingen bijna tegelijkertijd een loflied van vreugde en we gaan als gezegende mensen de wereld in om verantwoordelijk te handelen.

David Renkema